

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**A GAZDASÁGI TÁRSASÁG VEZETŐ
TISZTSÉGVISELŐJÉNEK POLGÁRI JOGI
FELELŐSSÉGE A ROMÁN ÉS A MAGYAR
TÁRSASÁGI JOGBAN**

Pál Előd

Témavezető: Prof. Dr. Veress Emőd DSc, egyetemi tanár

DEBRECENI EGYETEM
Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen, 2023

1. Az értekezés témamegjelölése és a témaválasztás indokai

Értekezésem középpontjában a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége áll. A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségét elsősorban a hatályos román és magyar társasági jogi szabályozás fényében vizsgálom. Ezen keretek között lényegében két egymástól jól elhatárolható, egymástól függetlenül is funkcionáló jogintézmény kereszttetszete köré összpontosuló *sui generis* problémakört törekedtem feltárni és párhuzamba állítani: míg a polgári jogi felelősség tárgyalására hagyományosan a kötelmi jog keretében kerül sor, addig a gazdaság működésében kitüntetett szerephez jutó társasági vezető tisztségviselő intézménye a társasági jogi szabályozás szűrőin keresztül kerül reflektorfénybe. Ekként a polgári jogi felelősség a vezető tisztségviselő esetében főként a társasági jogi szabályozások által kijelölt keretek között érvényesül, ami miatt a polgári jogi felelősségre vonatkozó tisztán magánjogi szabályok és alapelvek – legalább látszólagos, ha nem tényleges – konfliktusba kerülhetnek a társasági jog többnyire önálló szabályaival.

A vezető tisztségviselői felelősség kérdésének aktualitása azon egyszerű tényből következik, hogy a gazdasági jog szabályainak hatálya alá tartozó társaságok a gazdaság hajtómotorjainak tekinthetők, amelyek sajátos kapcsolatban állnak egymással. Ha az egyik „meghibásodik”, a meghibásodás dominóhatást előidézve más társaságokra, vagy rosszabb esetben a gazdaság teljes egészére és így a társadalomra is káros hatást gyakorolhat. Elég e tekintetben a legutóbbi igen jelentős, az Amerikai Egyesült Államokból 2008-ban tovagyűrűző ingatlan- és jelzálogkötvény piacon kialakult válság okozta csódhullámra gondolni, de az értekezésem írása pillanatában fennálló (világ)gazdasági és geopolitikai feszültségek is e körbe tartozó okfolyamatok megindítására alkalmasak. Az ellátási láncok megszakadása vagy akár a szankciós politikák új üzletágak megjelenéséhez vagy a korábban háttérbe szorult üzletágak újra feléledéséhez vezethetnek, amelyek a pénz- és egyéb eszközök (vagyontárgyak) dinamikusabb mobilizálását

teszik szükségessé. A gazdasági célok elérésére való dinamikus törekvés viszont gyakorta vakmerő döntések meghozatalát feltételezi.

A társasági „meghibásodások” háttérében sok esetben emberi mulasztás, hanyagság, szakszerűtlenség vagy túlzott kockázatvállalás formáját öltő felelőtlenség húzódik meg. Ezeket elkerülendő a jog kilátásba helyezett szankciók segítségével próbálja elejét venni az emberi mulasztásból, gondatlanságból vagy akár rosszhiszeműségből származó károknak. A polgári jogi felelősség egyike azon kilátásba helyezett szankcióknak, amelyek preventív jellegük mellett a jogi és társadalmi normáktól eltérő magatartást tanúsító személyek által okozott károk korrekciójára, és így a társadalmi egyensúlyállapot valamilyen fokú helyreállítására alkalmasak. Ebben a kontextusban a piaci alapon szerveződő kapitalista gazdasági rendszerekben a vezető tisztségviselőnek rendkívül fontos szerep jut. A vezető tisztségviselő feladata a társaság, a vállalkozás irányítása, vezetése, ami értelemszerűen magába olvasztja a vagyonkezelés és képviselő törvényben rögzített funkcióját is. A vállalkozásirányítás az ügyvezető részéről számos összetett tevékenység végzését, s e tevékenységek ellátásához rátermettség, tudás, éleslátás és erkölcsi stabilitás meglétét feltételezi, amely birtokában a vezető tisztségviselő az általa vezetett társaság vagyoni helyzetét, gazdasági erejét javíthatja és növelheti. Ugyanakkor látni kell, hogy – folyamatosan változó gazdasági kontextusról lévén szó – a menedzseri tevékenység immanens eleme a kockázat/kockázatvállalás is. E potenciálisan megvalósuló kockázatok elkerülése végett a vezető tisztségviselő minél nagyobb fokú gondossággal és körültekintéssel köteles eljárnia. Az ügyvezetői megbízás elfogadása tehát lényegében önkéntes felelősségvállalásként is értelmezhető, ami idegen vagyon kezelésére és az idegen vagyon gyarapítására irányuló megfelelő üzleti döntések és intézkedések egész sorát feltételezi. Ez által viszont lehetőséget szolgáltat – akár a szó pejoratív értelmében is vett – spekulatív műveletek megvalósítására.

2. Az értekezés célkitűzései és a kutatási kérdések

Kutatásom egyik kiemelt célja az, hogy átfogó képet nyújtson a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségét érintő hatályos román és magyar pozitív jogi szabályozásról. A hatályos joganyag kibontása mellett a téma jogtörténeti előzményeinek feltárására is sor kerül. Értekezésem keretében a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségét a két országban szabályozott társasági formákra tekintet nélkül, általánosan elemzem, viszont, tekintettel arra, hogy a kérdés elsősorban a részvénytársaság, illetve a korlátolt felelősségű társaság vonatkozásában merül fel hangsúlyosan – úgy a joggyakorlatban, mint a tudományos elemzés tárgyaként – e két társaságra vonatkozóan a kifejtéseim részletesebbek. Ez tudatosan vállalt hangsúlyeltolódás.

A vezető tisztségviselői felelősség körében lényegében három kérdéscsoport mentén haladt az elemzés. Az egyik kérdéscsoport az volt, hogy mivel a társaságot – mint jogi személyiséggel rendelkező önálló jogalanyt – főszabály szerint törvényes képviselőjének magatartása jogosítja és kötelezi, akkor milyen feltételeknek kell fennállnia ahhoz, hogy a törvényes képviselő vezető tisztségviselő vagyoni felelőssége beálljon? A második kérdéscsoport az elsőből következően az, hogy a vezető tisztségviselő felelőssége milyen irányú, azaz mely jogalanyokkal szemben áll fenn? Ebben az összefüggésben a vezető tisztségviselői felelősség két típusa között szokás különbséget tenni: a vezető tisztségviselő belső felelőssége, illetve külső felelőssége között. Értekezésemben a vezető tisztségviselő belső és külső felelősségét egyaránt elemzem.

Kérdés továbbá, hogy a vezető tisztségviselőt terhelő felelősségnek milyen jogi természetet tulajdoníthatunk, illetve az, hogy az imént említett károsulti körrel szemben fennálló felelősség természete minden esetben azonos-e? Ebben az összefüggésben azt vizsgáltam, hogy a magyar és a román jogrendszerben a vezető tisztségviselőt terhelő felelősség-vektoroknak mely tágabb

értelemben vett jogi tények képezik kiindulópontjait. Két kiindulópont került rögzítésre: a szerződés és a kárkötelmet keletkeztető jogellenes magatartás. A felelősség természetével összefüggő vizsgálódás előtt azonban szükséges a társaság és vezető tisztségviselője között fennálló jogviszony irányából is közelíteni, ami maga után vonja a jogviszony tartalmát képező jogok és kötelezettségek elemzését is. Ugyanis végső soron ez utóbbiak megszegése fakaszthat felelőséget.

Mivel értekezésem hangsúlyosan a polgári jogi felelősség szabályainak a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjére való rávetítéséről szól, így szükséges az előzőekben felvázolt problémákra kifejezetten a polgári jogi felelősségi szabályok irányából is közelíteni. Ebben az összefüggésben az értekezés célkitűzései közé tartozik a mintául választott két ország hatályos magánjogi felelősségi szabályainak és a rájuk vonatkozó uralkodó tanoknak a vázlatos bemutatása is. Azért csak vázlatos, mert a román és magyar polgári jogi felelősség szabályrendszerének és a hozzákapcsolódó mértékadó szakirodalomnak, illetőleg joggyakorlatnak a részletes leírása a jelen munkában alkalmazott szempontrendszerrel jelentősen eltérő szemléletmódot feltételez.

3. A kutatás módszertana

Kutatásomban a társadalomtudományi kutatás több módszerét kombinálva alkalmaztam. A rendelkezésre álló kutatási módszerek közül elsősorban a jogösszehasonlítás, illetve a leíró-elemző módszer az, ami az értekezés teljes egészén következetesen végigvonult. Ezek mellett a társasági vezető tisztségviselő intézményének és felelősségének fejlődését összehasonlító jogtörténeti szempontból is bemutatom.

A választott téma vonatkozásában az összehasonlító módszer alkalmazását megalapozó fő érv egyfelől az, hogy a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségéről román és magyar vonatkozású átfogó összehasonlító jogi elemzés eddig nem készült. Az összehasonlító módszer alkalmazása mellett

szól másfelől az, hogy a választott két ország – főképp a szomszédi elhelyezkedés miatt – gazdasági érdekei sok tekintetben egybefonódnak. Minthogy a gazdasági társaságot a gazdaság egyik hajtómotorjaként jelöltem meg, ebből értelemszerű kíváncsággal rajzolódik ki a vezető tisztségviselői felelősségre vonatkozó joganyagok között fennálló különbségek és hasonlóságok feltárása is.

Az összehasonlítás primer tárgyát a román és magyar tételes jogi joganyag azon része képezi, amelyik a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelősségére vonatkozik, ideértve a tételes jogi előírásokat magyarázó szakirodalmi álláspontokat is. Módszertani szempontból az értekezés külön hangsúlyt fektet arra, hogy a két vizsgált ország ügyvezetői felelősségre vonatkozó szabályozásának hátteréül és magyarázatául szolgáló alapvető felelősségi tanok szakirodalmát is összevesse, kezdve a polgári jogi felelősség intézményének kialakulásától egészen a napjainkban uralkodó tanokig. Minthogy azonban a felelősségi jog fejlődésének korszakolása tekintetében különbséget szokás tenni a modern és a premodern felelősségi rezsimek között, megjegyzendőnek tartom, hogy a felelősségi tanok körében a *premodern* felelősségi tanokkal nem foglalkozom. Az összehasonlítás szekunder tárgyát a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének tárgyában kialakult román és magyar bírói gyakorlat képezi.

Ezek alapján az összehasonlítandó jogforrások romániai vonatkozásban: a társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény, valamint a fizetéseképtelenség megelőzéséről és a fizetéseképtelenségi eljárásokról szóló 2014. évi 85. törvény, és ezekkel összefüggésben a román Ptk. azon rendelkezései, amelyekre az imént megjelölt két külön törvény közvetlenül vagy közvetetten visszautal. Az azonos funkciót betöltő magyar jogforrások köréből mindenekelőtt a Ptk. III. Könyvének rendelkezései, valamint a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény vonatkozó előírásai képezik a jelen összehasonlító elemzés tárgyát. Mivel a jogi szabályozás a társadalmi viszonyokat követő, ember alkotta jelenség, a

jogszabályok időszakos módosítása magától értetődő. Ezért az imént jelzett jogszabályokat módosító azon jogszabályokat is elemzésem körébe tartozónak tekintem, amelyeknek szabályozási tárgya a vezető tisztségviselői felelősségre (is) kiterjed vagy azt érinti.

Az összehasonlítás során közelebbről a vezető tisztségviselő esetében alkalmazható, a román és a magyar jog által szabályozott felelősségi alakzatokat vetem össze. E körben a fő szempontokat tulajdonképpen a polgári jogi felelősség tényállási elemei képezik, illetőleg a külön törvényekben rögzített többlet tényállási elemek (amelyeknek a pontos megjelölésére az elemzés további részeiben kerül sor). Így kitérek arra, hogy miként szabályozza és kezeli a román és a magyar jog a jogellenes magatartás fogalmát, a kár fogalmát, a vétkesség fogalmát, továbbá az ok-okozati összefüggés problémáját.

Az itt felsorolt tényállási elemeket rögzítő törvényhelyek kapcsán szükséges a klasszikus jogértelmezési módszereket alkalmazni, hiszen csak így fejthető le a vonatkozó jogi normák valódi tartalmát bújató szövegburok. Minthogy a kutatásban mintául választott két ország jogrendszere a kontinentális jogcsalád részét képező pozitív jogi alapokon nyugszik, a kijelölt témára alkalmazandó jogi normák tartalmának kifejtését minden esetben a jogalkotó által megkonstruált szöveg nyelvtani értelmezésével kezdem. Ez szükségszerűen maga után vonja a logikai értelmezés alkalmazását is. E körben elsősorban a vezető tisztségviselői felelősség vonatkozásában a román és a magyar jogalkotó által kimunkált jogszövegek nyelvezete közötti szemantikai különbségek és hasonlóságok kimutatására törekszem, illetve arra, hogy beazonosítsam e nyelvi, szemantikai különbségek és hasonlóságok normatív jelentőségét és azt, hogy ezek miként csapódnak ki a két jogrend a tárgykörben kialakult joggyakorlatában. A rendszertani és teleológiai értelmezési módszereket kiegészítő jelleggel alkalmazom. Ezek alkalmazására így csak akkor és olyan mértékben kerül sor, amikor és amennyiben az éppen elemzett

felelősségi alakzatot hordozó normaszöveg nem nyújt kellő segítséget a norma valós tartalmának megértése tekintetében.

A vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségére vonatkozó hatályos joganyag értelmének feltárására alkalmas klasszikus értelmezési módszerek mellett az összehasonlító jogtörténeti módszer alkalmazására is sor kerül. A jogtörténeti módszerrel történő elemzés jelentőségét az adja, hogy a társasági jog és azon belül a vezető tisztségviselői felelősség fejlődési ívébe – a szovjet-típusú politikai-gazdasági berendezkedés, valamint a hozzátapadó szovjet-típusú jog beékelődése miatt – szakadás állt be. Ez pedig azt eredményezte, hogy a második világháborút követő közel öt évtizedig fennálló szovjet-típusú társadalmi és tervgazdasági rendben az amúgy szabadpiaci alapokon és hatékonysági szempontokon nyugvó vállalatvezetést érintő felelősségi kérdések kikoptak, megszakítva ezzel a vezetői felelősség korábban organikus és természetes fejlődésének folyamatát. A szovjet-típusú politikai és gazdasági rendszer összeomlását követően azonban a vállalatvezetéssel összefüggő kérdések újra előtérbe kerültek. Ezúttal viszont egy olyan gazdasági értelemben neoliberais környezetben, amelynek működésére, árhullámaira felkészülni a posztszovjet államoknak esélye sem volt. Így a téma összehasonlító jogtörténeti módszerrel való megközelítésére azért van szükség, mert a polgári jogi felelősség, valamint a társasági jogi szabályozás második világháború előtti természetes összefejlődése okán kialakult megoldások a kis híján ötven éves tervgazdaság okozta anomália miatt jelenleg is vitákat kiváltó kérdések kiindulópontjai. E vitákban így a történeti érvek ismerete és alkalmazása szükségzerű.

Összehasonlító jogtörténeti módszerrel a XIX. század utolsó negyede és a XX. század első fele között hatályban lévő román és magyar társasági jogi szabályozás alapján járom körül a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének polgári jogi felelőssége tárgyában kialakult leglényegesebb kérdéseket. Ez lényegében az 1870–1948 közötti időszakot jelenti, azzal a megkötéssel, hogy a kijelölt korszakban az összehasonlítandó két jogforrás az 1875. évi

XXXVII. törvénycikk, vagyis a magyar Kereskedelmi törvény (a továbbiakban: Kt.), valamint az 1887. évi román Kereskedelmi törvénykönyv (a továbbiakban: Rktk.), illetőleg ezek módosításai, kiegészítései.

A jogtörténeti módszer alkalmazásának a célja tehát az, hogy felvázolja azokat a korabeli jogalkotói és bírói megoldásokat, amelyek véleményem szerint alkalmasak arra, hogy a ma hatályos társasági jogba áthajló polgári jogi felelősség intézményének alapjait (jog)történeti kontextusba helyezték, és ekként a hatályos jog felelősségi szabályainak értelmezését, illetőleg alkalmazását segítsék akár új – vagyis „régijű”, pontosabban elfeledett – alkalmazási és értelmezési perspektívák újra megnyitásával.

4. Az értekezés szerkezeti felépítése

Értekezésem három részből áll, amelyek három-három fejezetet foglalnak magukban, ideértve egy-egy részkövetkeztetéseket tartalmazó fejezetet is. Így az értekezés lényegében kilenc fejezetből áll.

Az első rész a vezető tisztségviselői felelősség jogtörténeti vonatkozásaival foglalkozik.

Az értekezés második részében a hatályos jog rendelkezései alapján vizsgáltam a vezető tisztségviselő polgári jogi felelősségének a különböző aspektusait.

A harmadik rész szintén a két ország hatályos jogával összefüggő problémákkal foglalkozik, azonban itt a vezető tisztségviselői felelősség problémáját kifejezetten a társaság fizetéképtelenségének előidézése kapcsán vizsgáltam.

5. Fontosabb következtetések, megállapítások

Az értekezés szerkezeti felépítéséhez igazodva, először a jogtörténeti részhez kapcsolódó fontosabb megállapításokat ismertetem.

Mindkét rendszer a megbízási jogviszonyra alapozta a vezető tisztségviselő és társaság között fennálló jogi kapcsolatot – amelynek tartalmát törvény vagy szerződés egyaránt meghatározhatta –, és különbséget tett a képviseleti jogot is magában foglaló, illetve a képviseleti jogot nem tartalmazó megbízási között. Hitelezővédelmi okokból és a társasági képviselet jelentőségéből fakadóan, a képviseleti jog tartalmát mindkét jogrendszer kogens normákkal szabályozta.

A felelősség körében egyrészt azt kell kiemelni, hogy mindkét rendszer az ügyvezetők vétkességén alapuló felelősségi rendszerrel operált, másrészt pedig azt, hogy a vétkesség mércéjéről szolgáló gondossági fok meghatározása között a két jogrendszerben különbség mutatható ki. Míg a magyar szabályozás társasági típus szerint különbséget tett a felelősség zsinórmértékéről szolgáló kritériumok között, a román szabályozás ezt egységesen kezelte. A Kt. a személyesítő társaságok vezetőinek felelősségét szubjektív mércéhez (*culpa in concreto*) mérte, szemben a tőkeegyesítő társaságok vezetőinek felelősségével, amelyre objektív mérce (*culpa in abstracto*) volt alkalmazandó. A román szabályozás minden esetben a gondosság magasabb fokát várta el az ügyvezetőktől, felelőségüket tehát objektív mérce szerint állapították meg.

A felelősség iránya tekintetében a magyar és román szabályozás között markánsabb eltérések voltak. A Kt. alapján a vezető tisztségviselők felelősége egyaránt fennállt a társasággal szemben, a tagokkal/részvényesekkel szemben és a hitelezőkkel szemben. A személyegyesítő társaságok esetében ennek oka a tagok egyetemleges, korlátlan és közvetlen felelősége volt. Ezzel szemben a részvénytársaság esetében a vezető tisztségviselők felelőségének háromirányúsága már a törvénytörvényen nyugodott, amint az a Kt. 189 §-ból kiderül. Az Rktk.-ban

szabályozott személyegyesítő társaságok ügyvezetőinek felelőssége is alapvetően a korlátlan és egyetemleges tagi felelősségben volt tetten érhető, azonban a tagoknak itt közvetett (mögöttes) felelősségük volt. További eltérés volt az is e körben, hogy az Rktk. visszautalt az 1864. évi román Polgári törvénykönyv megbízásra vonatkozó szabályaihoz, ami azzal a következménnyel járt, hogy a megbízott ügyleteiért és cselekményeiért a megbízó tartozott felelősséggel. Harmadik személyekkel szemben az ügyvezetők az álképviselő szabályai szerint voltak felelősek. A részvénytársaság vezető tisztségviselőinek felelőssége azonban egyetemleges volt úgy a társasággal szemben, mint harmadik személyekkel szemben.

A fentiekből kirajzolódott, hogy a XIX. század végén – XX. század első felében hatályos magyar és román kereskedelmi törvény(könyv)ek által szabályozott társaságok vezető tisztségviselőire vonatkozó normaanyag mögött meghúzódó jogfelfogás – kisebb eltérésekkel ugyan, de – azonosnak mondható, annak ellenére, hogy a két törvénytű különböző szabályozási modellre támaszkodott.

A hatályos jog kapcsán a következőket szeretném kiemelni:

Jelentősek a különbségek a két ország általános felelősségi szabályozása vonatkozásában, különösen a szerződéses felelősség tekintetében. Míg Románia magánjogi felelőssége alapvetően egységes koncepcionális alapon, de kétirányba ágazva került szabályozásra, és ezért a szerződéses, valamint szerződésen kívüli felelősség feltételrendszerei viszonylag nagy átfedésben vannak egymással, addig Magyarország magánjogi felelősségi jogát erőteljesebb dualizmus jellemzi. Míg Romániában a polgári jogi felelősségi rendszer egységesen vétkességen alapszik, addig Magyarországon a szerződésen kívüli felelősség rendszere felróhatóságon alapszik, a szerződéses felelősség pedig kvázi objektív alapokon áll.

A polgári jogi felelősség szükségszerű alkotóelemei tekintetében a különbségek szintén szembeötlőek, különösen az ok-okozati összefüggés, a vétkesség és a kár fogalma tekintetében. Magyarországon a deliktuális felelősség esetében az oksági viszonyal összefüggő uralkodó tan az adekvát kauzalitás elve, a szerződéses felelősség esetében pedig a *sine qua non* formula érvényesül. Ezzel szemben Romániában voltaképpen egységesen az ok és feltételek egységének tana került elfogadásra. Mindkét ország deliktuális felelősségi rendszere a teljes kártérítés elvén nyugszik, és mindkét ország némileg eltérően szabályozza a kártérítés mértékét szerződéses felelősség esetén. E körben a magyar jogalkotó a kár fogalmát tapadó és következménykára bontja, a teljes kártérítés elvét pedig főszabály szerint csak a tapadó károk vonatkozásában engedi érvényesülni. A következménykárok vonatkozásában az előreláthatósági klauzula csak szándékos szerződésszegés esetében válik inaktívvá. Ezzel szemben Romániában a kár fogalma egységes, de a román jogalkotó is csak a szerződéskötés időpontjában előrelátható károkra szorítja a kártérítés mértékét. Kivételt képez ez alól, ha a szerződésszegés szándékos vagy súlyos gondatlanság következménye. Ilyen esetben a teljes kártérítés elve úgy érvényesül, mint deliktuális felelősség esetén.

A vezető tisztségviselő és társaság közötti jogviszony vonatkozásában hasonlóságként értékelhető, hogy mindkét jogrendszer a megbízási szerződést jelöli meg a jogviszony alapjául. Ezzel összefüggésben viszont különbségként jelenik meg, hogy míg a magyar jog a vezető tisztség ellátását társasági formára tekintet nélkül munkaviszonyban is lehetővé teszi, ugyanez Romániában csak a kkt., bt., és kft. esetében lehetséges. Az rt. igazgatótanácsának vagy igazgatóságának (illetve felügyelő bizottságának) tagja a megbízás fennállta alatt munkaviszonyban nem állhat.

A vezető tisztségviselő polgári felelősségének természete tekintetében újból markáns különbségek érhetők tetten. Míg Romániában a vezető tisztségviselő belső felelősségének jogi

természete körül intenzív tudományos vita zajlik, addig Magyarországon a kérdés egyértelmű szabályozásnak örvend. Magyarországon a vezető tisztségviselő a társasággal szemben a szerződésszegés miatti felelősség szabályai szerint felel. Romániában a domináns álláspont – a társasági vezető tisztségviselő vegyes tartalmú megbízása margójára – a felelősség kettős természetét vallja a megszegett kötelezettség forrásának a függvényében.

Mindkét jogrendszer beemelte az angolszász jogrendszerekből ismert *business judgement rule* szabályát. Különbőség van viszont a két ország szabályozása között a tekintetben, hogy míg Magyarországon a szabály társasági formára tekintet nélkül egységesen alkalmazandó, addig a román jogban e szabály csak a részvénytársaság vezető tisztségviselői esetében bír relevanciával. A román jogban így egyfajta standardok közötti szintkülönbség figyelhető meg aszerint, hogy rt. vagy kft. vezető tisztségviselőjéről van-e szó. Míg az rt. vezető tisztségviselője esetében a *jó ügyvezető*, vagyis a gondos, körültekintő menedzser kritériuma a mérce, addig a kft. ügyvezetőjének a jó gazda gondosságával kell eljárnia. Másként megfogalmazva a román jogra jelenleg két stand párhuzamos alkalmazása jellemző: a részvénytársaságok esetében a gondossági kötelezettség és az üzleti ítélőképesség, a korlátolt felelősségű társaságok esetében pedig a jó gazda mércéje. E két standardot a magyar jogi valóság fogalmaival úgy lehetne leírni, hogy míg az rt. esetében az adott helyzetben általában az elvárhatóság a vezető tisztségviselőkhöz idomul (tehát úgy kell eljárnia, ahogy az adott helyzetben egy észszerűen gondolkodó vezető tisztségviselő eljárna), addig a kft. esetében az adott helyzetben általában elvárhatóság a zsinórmérték.

A vezető tisztségviselő felelősségének harmadik személyekkel szembeni polgári jogi felelősségével kapcsolatban az mondható el, hogy a két vizsgált jogrend társasági joga hasonló alapokon nyugszik, ugyanis mindkét országban a főszabály az, hogy a társaság önálló és a tagoktól elkülönült jogalanyiséga miatt a társasági szervek (vezető tisztségviselő) ügyleteit és cselekményeit

a jogi személynek kell betudni. Ezzel együtt azonban mindkét jogrendben van tételes jogi előírás arra, hogy meghatározott körülmények fennállta esetén a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége megállapítható legyen. Romániában a vezető tisztségviselőnek harmadik személlyel szemben szerződéses és deliktuális felelőssége egyaránt van. A szerződéses felelősség tényállását a Ttv. tartalmazza, a deliktuális felelősség tényállását pedig az Rptk. Deliktuális felelősség esetében a jogi személy a vezető tisztségviselővel egyetemlegesen felel a károsulttal szemben. Romániában a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni közvetlen felelőssége nem csak szándékos magatartás esetén állapítható meg, hanem gondatlanság esetén is. Ehhez képest Magyarországon a Ptk. csak szándékos károkozás esetén teszi lehetővé a vezető tisztségviselő harmadik személyekkel szembeni felelősségének megállapítását, és – a domináns nézet szerint – csak deliktuális alapon.

A harmadik résszel összefüggésben az mondható el, hogy bár a két jogrendszer tételes szabályozási megoldása számos vonatkozásban eltér egymástól, a *wrongful trading* báziskoncepció, valamint a globalizált gazdaság következtében Magyarországra és Romániába beáramló praktikák miatt a károkozó magatartások anyagi jogi szempontból való bírói értékelése tekintetében markáns különbségek nem mutathatók ki.

Különbségek a jogkérdések szintjén merülnek fel, valamint kirívó eltérések a felelősség megállapításának, valamint a kártérítési igény érvényesítésének eljárása tekintetében vannak. Az egyik legjelentősebb különbség, hogy míg a román jogalkotó tényálláshoz kötött szabályozási megoldást választott, addig a magyar jogalkotó az irányadó normaszövegek szintjén nem sorolta fel azokat a cselekményeket, amelyeket kifejezetten a társaság fizetéseképtelenségét előidézőként nevesít. A magyar szabályozás absztraktabb, anyagi jogi szempontból pedig a norma középpontjában a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet beállta van, amelynek észlelésétől (vagy ha nem észlelte, de észlelnie

kellett volna) kezdve a vezető tisztségviselő kötelezettsége az, hogy a hitelezői érdekek elsődlegessége szerint járjon el. Ehhez képest a román jog a fizetéseképtelenség állapotába jutás jelöli meg olyan körülményként, amely a jogszabályban felsorolt magatartások vezető tisztségviselő általi megvalósítása miatt merült fel. A román jog nem követeli meg a hitelezői érdekek előtérbe helyezését.

A másik jelentős különbség a kártérítési igényérvényesítés vonatkozásában merül fel. Míg a magyar jog egy kétlépcsős igényérvényesítési mechanizmussal operál (megállapítási per + marasztalási per), addig a román jogban az igényérvényesítés egységesen történik.

Nyilvántartási szám: DEENK/401/2023.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Pál Előd

Doktori Iskola: Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10066549

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (7)

- Pál, E.:** Ügyvezetői felelősség a társaság fizetésektelenségének előidézése miatt.
Erdélyi Jogélet. Megjelenés alatt, 1-22, 2023. ISSN: 2734-6226.
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
- Pál, E.:** A vezető tisztségviselők.
In: Román társasági jog. Szerk.: Veress Emőd; Fegyveresi Zsolt; Pál Előd, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 165-212, 2021. ISBN: 9786069061336
- Nótári, T., Pál, E.:** Gondolatok és javaslatok a román Polgári törvénykönyv magyar fordításához.
Erdélyi Jogélet. 2 (2), 41-64, 2021. ISSN: 2734-6226.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47745/ERJOG.2021.02.03>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
- Pál, E.:** A részvénytársasági vezető tisztségviselő megbízásának megszűnése egy román jogegységi határozat tükrében.
Erdélyi Jogélet. 1 (1), 59-70, 2020. ISSN: 2734-6226.
DOI: <http://dx.doi.org/10.47745/ERJOG.2020.01.05>
MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: B
- Pál, E.:** A társasági vezető tisztségviselői jogviszony és a vezetői belső felelősség a Ptk. rendszerében.
In: Ad salutem civium inventas esse leges : Tisztelgő kötet Vékás Lajos 80. születésnapjára. Szerk.: Veress Emőd, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 83-100, 2019. ISBN: 9786069061152
- Pál, E.:** A vezető tisztségviselő társasággal szembeni polgári jogi felelőssége az aktuális román szabályozás tükrében.
Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies. 7 (2), 285-301, 2018. ISSN: 2285-6293.

7. **Pál, E.:** Vezetői felelősség a XIX. század végi, XX. század eleji magyar és román társasági jogban.

Jogtörténeti Szemle. 20 (3-4), 56-68, 2018. ISSN: 0237-7284.

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottság: A

További közlemények

Könyvek (1)

8. Ford. **Pál, E.:** Legea nr. 31/1990 a societăţilor = Az 1991. évi 31. társasági törvény. Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 220 p., 2021. ISBN: 9786069061442

Folyóiratcikkek, tanulmányok (4)

9. **Pál, E.:** A társaságok státusváltozásai.

In: Román társasági jog. Szerk.: Veress Emőd; Fegyveresi Zsolt; Pál Előd, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 213-243, 2021. ISBN: 9786069061336

10. **Pál, E.:** Contractul de depozit.

In: Contracte speciale : Curs selectiv pentru licenţă / Emőd Veress; János Székely; Zsolt Fegyveresi; Előd Pál, Editura Forum Iuris, Cluj-Napoca, 269-310, 2020. ISBN: 9786069061183

11. **Pál, E.:** Folosirea simbolurilor.

In: Standarde controversate ale coexistenţei juridice dintre majoritate şi minoritatea maghiară în România. Ed.: Fábian Gyula, Editura Hamangiu, Bucureşti, 272-314, 2020. ISBN: 9786062716523

12. **Pál, E.:** Ajánlati ár; Árfolyam (valutaárfolyam/devizaárfolyam és értékpapír-árfolyam); Befektetési vállalkozás; Értékpapírszámla-vezető; Irányítási jog; Szabályozott piac; Tagi kölcsön; Tőzsde; Utasítási jog; Vételi ajánlat (kötelező és önkéntes).
In: Társasági jogi Lexikon. Szerk.: Dül János; Lehoczki Zóra Zsófia; Papp Tekla; Veress Emőd, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 13-15, 30-31, 37-38, 107-111, 147-148, 224, 237-239, 284-285, 289-290, 310-314, 2019. ISBN: 9786155920127(nyomatott)

MTA Állam- és Jogtudományi Bizottsága irányelvei szerint:

„A” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 1, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 1

„B” kategóriás folyóiratban megjelent publikációk: 3, melyek közül az értekezés alapjául szolgál: 3

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2023.09.01.

